

НИК КЕЈВ

ТАЈНИ ЖИВОТ ЛЈУБАВНЕ ПЕСМЕ

WEST COUNTRY GIRL

With a crooked smile and a heart-shaped face
Comes from the West Country where the birds sing bass
She's got a house-big heart where we all live
And plead and counsel and forgive
Her widow's peak, her lips I've kissed
Her glove of bones at her wrist
That I have held in my hand
Her Spanish fly and her monkey gland
Her Godly body and its fourteen stations
That I have embraced, her palpitations
Her unborn baby crying, 'Mummy'
Amongst the rubble of her body
Her lovely lidded eyes I've sipped
Her fingernails, all pink and chipped
Her accent which I'm told is „broad”
That I have heard and has been poured
Into my human heart and filled me
With love, up to the brim, and killed me
And rebuilt me back anew
With something to look forward to
Well, who could ask much more than that?
A West Country girl with a big fat cat
That looks into her eyes of green
And meows, 'He loves you', then meows again

То су били стихови песме „West Country Girl”. Ради се о Љубавној Песми.

Настала је, у својој невиности, као поетски текст, написан отприлике пре две године у Аустралији, где сија сунце. Написао сам је с кнедлом у грлу, наводећи у форми списка физичке детаље који ме привлаче код одређене особе... девојке из наслова. То је покренуло мој лични критеријум лепоте, моју личну истину о лепоти, ма колико да је вероватно била незграпна, сурова и осиромашена. Био је то списак особина које волим и, истини за вољу, отужан покушај ласкања, смишљен да освоји ту девојку. Који је и успео, и није. Али особена магија Љубавне Песме, ако има срца да то уради, јесте у томе што она истрајава тамо где предмет песме не истрајава. Прикачи се за тебе и онда се заједно крећете кроз време. Али чини и више од тога, јер баш као што је наш задатак да идемо напред, да одбацимо сопствену прошлост, да се мењамо и растемо, укратко, да опростимо себи и другима, тако и Љубавна Песма садржи у себи злослутну информацију о свом задатку – да преосмисли прошлост и простре је садашњости под ноге.

„West Country Girl” је рођена у невиности и на сунцу, као једноставна песма о једној девојци. Али урадила је оно што све праве Љубавне Песме морају да ураде да би преживеле – захтевала је право на властити идентитет, властити живот и властиту истину. Видео сам како расте и мутира с временом. Данас се представља као упозоравајућа прича, као списак састојака вештичиног напитка, чита се као извештај патолога или као порука на сендвичу од плоча који носи човек махнитог погледа што тврди: „Крај света се ближи.” Она је промукли глас у мраку што мрмља: „Чувајте се... чувајте се... чувајте.”

Елем, мало сам пожурио. Ја се зовем Ник Кејв и имам да вам испричам неколико ствари.

PEOPLE AIN'T NO GOOD

People just ain't no good
I think that's well understood
You can see it everywhere you look
People just ain't no good

We were married under cherry trees
Under blossom we made our vows
All the blossoms come sailing down
Through the streets and through the playgrounds

The sun would stream on the sheets
Awoken by the morning bird
We'd buy the Sunday newspapers
And never read a single word

People they ain't no good
People they ain't no good
People they ain't no good

Seasons came, seasons went
The winter stripped the blossoms bare
A different tree now lines the streets
Shaking its fists in the air

The winter slammed us like a fist
The windows rattling in the gales
To which she drew the curtains
Made out of her wedding veils

People they ain't no good
People they ain't no good
People they ain't no good

To our love send a dozen white lilies
To our love send a coffin of wood
To our love let all the pink-eyed pigeons coo
That people they just ain't no good
To our love send back all the letters
To our love a valentine of blood
To our love let all the jilted lovers cry
That people they just ain't no good

It ain't that in their hearts they're bad
They can comfort you, some even try
They nurse you when you're ill of health
They bury you when you go and die
It ain't that in their hearts they're bad
They'd stick by you if they could
But that's just bullshit baby
People just ain't no good

People they ain't no good
People they ain't no good
People they ain't no good
People they ain't no good

Држао сам већ првобитну, конзервативнију и технички једноставнију верзију овог предавања на Поетској академији у Бечу прошле године. Позвали су ме тамо да групи студената заправо предајем о писању песама. Али прво су желели да одржим јавно предавање. За тему сам изабрао Љубавну Песму, а док сам то радио – хоћу да кажем, док сам стајао испред публике и држао *час, предавање* – обузело ме је небројено много супротстављених осећања. Најснажније и најупорније било је осећање неизрецивог ужаса. Ужаса, зато што је мој покојни отац био професор енглеске књижевности у мојој средњој школи у Аустралији – знате, тамо где сија сунце. Врло јасно се сећам како отприлике као дванаестогодишњак седим, баш као и ви сад, у учионици или амфитеатру, и посматрам оца, који стоји овде, где ја сад стојим, и размишљам у себи, суморно и очајно, јер сам углавном и био суморно и очајно дете: „Нема везе чиме ћу се бавити у животу, само да не завршим као мој отац.” Данас, кад ми је четрдесет једна година, чини ми се да безмало ништа не могу да урадим, а да ме то не приближава и не чини сличнијим њему. Данас, кад ми је четрдесет једна година, постао сам мој отац, и ево ме, даме и господо, *предајем*.

Кад се осврнем на протеклих двадесет година, превлађује извесна јасноћа. Сред лудила и хаоса, рекло би се да сам лупао у исти бубањ. Јасно ми је да се мој уметнички живот вртео око покушаја да артикулишем готово опипљив осећај губитка који ми је обележио живот. Мој свет је нестао у огромној мрачној рупи услед ненадане смрти оца кад сам имао деветнаест година. Научио сам да испуњавам ту рупу, ту празнину, писањем. Отац ме је то научио, као да је хтео да ме припреми за свој одлазак. Писање ми је пружио непосредан приступ властитој машти, инспирацији и, најзад, Богу. Схватио сам да употребом језика исписујем Бога и његово постојање. Језик је постао покривач који сам пребацио преко тог невидљивог човека, који му је дао контуре и лик. Отелотворење Бога помоћу медијума Љубавне Песме и даље остаје примарна мотивација за мене као уметника. Увидео сам да је језик постао мелем за ране настале након очеве смрти. Језик је постао лек за чежњу.

Губитак оца ми је направио вакуум у животу, простор где су моје речи почеле да обитавају, сабирају се и налазе своју сврху. Велики В. Х. Оден је рекао: „Такозвано трауматично искуство није несрећа, већ прилика коју је дете стрпљиво чекало – да се није одиграла, дете би нашло другу – како би му живот постао озбиљна ствар.” Смрт мог оца била је то Оденово „трауматично искуство” које је оставило празнину да би је Бог испунио. Како је дивно поимање да ми сами производимо своје личне катастрофе и да креативне силе у нама имају кључну улогу у томе. Наши креативни

импулси вребају у заседи поред наших живота, спремни да искоче одатле и отворе празнине у њима – празнине из којих се може издићи инспирација. Сви ми имамо потребу за стварањем, а сама туга је стваралачки чин.

Иако се Љубавне Песме појављују у многим обличјима – песме славе и хвале, песме беса и очаја, еротске песме, песме напуштености и губитка – све се оне обраћају Богу, јер управо уклету премису чежње настањује истинска Љубавна Песма. Она је урлик за љубављу и утехом у празнини, и живи на уснама детета које плаче за мајком. Она је песма љубавника жељног своје вољене, бунцање махнитога молиоца који се понизно обраћа свом богу. Она је крик човека прикованог за тло који жуди да полети, да полети у надахнуће и машту и божанственост.

Љубавна Песма је звук наших напора да постанемо налик Богу, да се уздигнемо изнад приземног и медиокритетског. Верујем да је Љубавна Песма тужна песма. Она је тон саме туге.

Сви ми у себи доживљавамо осећање које се на португалском назива *saudade*, што би се могло превести као необјашњива жудња, као неименована и загонетна чежња душе, а управо то осећање живи у домену маште и надахнућа и представља плодно тло за настанак тужне песме, Љубавне Песме. *Saudade* је жеља да пређеш из мрака на светлост, да те дотакне рука онога што није с овог света. Љубавна Песма је светлост Бога што нам, дубоко у дну душе, разједа ране.

У свом генијалном предавању под насловом „Теорија и функција *duende*-а”, Федерико Гарсија Лорка покушава да осветли до некле ту мрачну и необјашњиву тугу која настањује само срце одређених уметничких дела. „Све што има мрачне призвучке садржи и *duende*”, каже Лорка, „ту мистериозну силу коју сви осећају, али ниједан филозоф не може да објасни”. У савременој рок музици, домену у којем ја делујем, рекло би се да музика ређе настоји да у својој души, немирној и устрепталој, обухвати тугу о којој Лорка говори. Узбуђење, често; бес, понекад – али истинску тугу, ретко. Боб Дилан ју је одувек имао. Ленард Коен барата искључиво њом. Она прогони Ван Морисона попут црног пса, а он, премда се труди, не успева да јој умакне. Том Вејтс и Нил Јанг умеју да је призову. Моји пријатељи The Dirty Three имају је у изобиљу, али чини се, све у свему, да је *duende* сувише нежан да преживи компулзивну модерност музичке индустрије. У хистеријској технократији модерне музике туга се шаље у задњу клупу, где седи и пиша у гаће у самртном страху. Туга или *duende* захтева простор да би дисала. Меланхолија мрзи ујурбаност и чами у тишини. Жао ми је туге, зато што је непрестано прескачемо, ускраћујемо јој прилику да се

огласи, потискујемо је у даљину. Није ни чудо што се туга не смеје често. Није ни чудо што је туга тако тужна.

Све Љубавне Песме морају да садрже *duende* јер Љубавна Песма никад није напросто срећна. Прво мора да пригрли могућност бола. Песме које говоре о љубави, а да у својим стиховима немају ни бола ни уздаха, нису никакве Љубавне Песме, већ Песме Мржње прерушене у Љубавне Песме, те им не треба веровати. Те песме нам негирају човечност и наше богом дато право да будемо тужни, а радијски таласи су затрпани њима. Љубавна Песма мора да одјекује шапатам туге и ехом жала. Писац који не пристаје да истражи тамније пределе срца никад неће моћи да пише убедљиво о чуду, чаролији и задовољству љубави, јер баш као што се доброту не може веровати ако није удисала исти ваздух као зло – овде пада на памет вечна метафора Христа разапетог између два зликовца – тако и у структури Љубавне Песме, унутар њене мелодије и лирике, човек мора да осети спознају њене способности да пати.

SAD WATERS

Down the road I look and there runs Mary
Hair of gold and lips like cherries
We go down to the river where the willows weep
Take a naked root for a lover's seat
That rose out of the bitten soil
But bound to the ground by creeping ivy coils
O Mary you have seduced my soul
Forever a hostage of your child's world

And then I ran my tin-cup heart along
The prison of her ribs
And with a toss of her curls
That little girl goes wading in
Rollin her dress up past her knee
Turning these waters into wine
Then she plaited all the willow vines

Mary in the shallows laughing
Over where the carp dart
Spooked by the new shadows that she cast
Across these sad waters and across my heart

Кад ми је било отприлике двадесет година, почео сам да читам Библију и у суровој прози Старог завета, у том доживљају речи и призора у њему, нашао сам неисцрпни извор инспирације, нарочито у изванредном низу Љубавних Песама познатих као Псалми. Увидео сам да Псалми, који се непосредно баве односом човека и Бога, врве и више него што сам могао да прижељкујем од громког очаја, чежње, усхићења, еротског насиља и суровости. Псалми су урођени у *saudade*, прожети *duende*-ом и испрани крвожедним насиљем. Те песме су на разне начине постале основ мојих Љубавних Песама с више садизма. Псалам 137, мени нарочито омиљен, а који је фантастична групаца Boney M претворила у хит, савршен је пример тога:

PSALM 137

By the rivers of Babylon, there we sat down, yea,
We wept, when we remembered Zion.
We hanged our harps upon the willows in the midst thereof.
For there they that carried us away captive required
Of us a song; and they that wasted us *required of us*
Mirth, *saying*, Sing us *one* of the songs of Zion.
How shall we sing the Lord's song in a strange land?
If I forget thee, O Jerusalem, let my right hand
Forget *her cunning*.
If I do not remember thee, let my tongue cleave to
The roof of my mouth; if I prefer not Jerusalem above my chief joy.
Remember, O Lord, the children of Edom in the
Day of Jerusalem; who said, *Rase it, rase it, even to*
The foundation thereof.
Daughter of Babylon, who art to be destroyed;
Happy *shall he be*, that rewardeth thee as thou hast
Served us.
Happy *shall he be*, that taketh and dasheth thy little
Ones against the stones.

Песник се ту обрео као заточеник у „у земљи туђој” и присиљен је да пева песму сионску. Изјављује љубав својој домовини и сања о освети. Овај псалам је грозоморан због насилних осећања будући да песник пева свом Богу и тражи спасење, а усрећити га може убијање деце његових непријатеља. Изнова сам у Библији, а нарочито у Старом завету, долазио до закључка да стихови о усхићењу, заносу и љубави могу у себи да садрже наводно супротна

осећања – мржње, освете, крвожедности итд. – и да се та осећања међусобно не искључују. Та замисао ће оставити трајан печат на моје писање песама.

Љубавна Песма се мора пренети у домен ирационалног, апсурдног, тескобног, меланхоличног, опсесивног и сулудог јер Љубавна Песма је вапај саме љубави, а љубав је, наравно, вид лудила. Било да је реч о љубави према Богу или романтичној еротској љубави, свакако се ради о манифестацијама наше потребе да се отргнемо од рационалног, да оставимо по страни разум, такорећи. Љубавне Песме постоје у разним обличјима и пишу се из безброј разлога, као изјаве љубави или најаве освете, да хвале, да повреде или да ласкају – ја сам писао песме из свих тих разлога – али Љубавна Песма напослетку постоји да би испунила, језиком, тишину између нас и Бога, да сузи јаз између световног и божанског.

Но, у свету савремене популарне музике, свету који се тобоже бави Љубавном Песмом, истинска туга једноставно није добродошла. Изузеци, наравно, постоје и повремено се појави песма која иза свог једнократног пластичног ритма крије љубавну лирику истински величанствених размера. „Better the Devil You Know”, коју су написали хитмејкери Сток, Ејткен и Вотерман, а отпевала аустралијска поп сензација Кајли Миног, управо је таква песма. Приказати ужас љубави под окриљем бесмислене и безопасне поп композиције заиста је интригантан концепт. „Better the Devil You Know” садржи неке од најнасилнијих и најмучнијих љубавних стихова у историји.

BETTER THE DEVIL YOU KNOW

Say you won't leave me no more
I'll take you back again
No more excuses no, no
'Cause I've heard them all before
A hundred times or more
I'll forgive and forget
If you say you'll never go
'Cause it's true what they say
Better the devil you know

Our love wasn't perfect I know
I think I know the score
If you say you love me, oh boy
I can't ask for more

I'll come if you should call
I'll be here every day
Waiting for your love to show
Yes it's true what they say
It's better the devil you know

I'll take you back
I'll take you back again

Кад Кајли Миног пева те речи, има неке невиности у њеном гласу која чини страхоту тих језивих стихова још уверљивијом. Идеја изнесена у тој песми – мрачној, злослутној и тужној – да су љубавне везе по природи насилне и да је то насиље, било физичко или психичко, добродошло и пожељно, показује како чак и наизглед најбезазленије Љубавне Песме имају потенцијал да крију ужасне људске истине. Попут Прометеја прикованог за стену док му орао из ноћи у ноћ једе цигерицу, Кајли постаје жртвено јагње Љубави што својим блејањем искрено позива грабежљивог вука коме је ударила вода на уста да је непрестано прождире, а све то с модерним техно ритмом у позадини. „I'll take you back. I'll take you back again.” Управо тако. Ту Љубавна Песма постаје средство потресног приказа човечанства, нимало различита од Псалама Старог завета. И једно и друго јесу поруке Богу у виду вапаја за спасењем, у муци и самопрезиру, који се проносе зјапећом празнином.

Као што сам већ рекао, мој уметнички живот врти се око жеље или, прецизније, потребе да изразим разна осећања губитка и чежње која ми хује кроз кости и роморе у крви цео живот. У том процесу написао сам око 200 песама, од којих су већина, рекао бих, Љубавне Песме, те су отуда, према мојој дефиницији, тужне песме. У тој замашној маси материјала, шачица њих се издваја као савршен пример свега о чему сам говорио. „Sad Waters”, „Black Hair”, „I Let Love In”, „Deanna”, „From Her to Eternity”, „Nobody's Baby Now”, „Into My Arms”, „Lime Tree Arbour”, „Lucy”, „Straight to You”. Поносан сам на те песме. Оне су моја туробна, насилна, тамноока деца. Она седе натмурена и сама и не играју се с другим песмама. Углавном су плод компликованих трудноћа и тешких и болних порођаја. Већина потиче из непосредног личног искуства и зачета је из мноштва разлога, али је свака из те шаролике групе Љубавних Песама, на самрти, иста ствар – конопач за спасавање што га у галаксије баца човек који се дави.

Ово је, даме и господо, једна нова.

LOVE LETTER

I hold this letter in my hand
A plea, a petition, a kind of prayer
I hope it does as I have planned
Losing her again is more than I can bear
I kiss the cold, white envelope
I press my lips against her name
Two hundred words. We live in hope
The sky hangs heavy with rain

Love letter love letter
Go get her go get her
Love letter love letter
Go tell her go tell her

A wicked wind whips up the hill
A handful of hopeful words
I love her and I always will
The sky is ready to burst
Said something I did not mean to say
Said something I did not mean to say
Said something I did not mean to say
It all came out the wrong way

Love letter love letter
Go get her go get her
Love letter love letter
Go tell her go tell her

Rain your kisses down upon me
Rain your kisses down in storms
And for all who'll come before me
In your slowly fading forms
I'm going out of my mind
Will leave me standing in
The rain with a letter and a prayer
Whispered on the wind

Come back to me
Come back to me
O baby please come back to me

Небројени су разлози који ме терају да пишем Љубавне Песме. Неки од њих су ми постали јаснији кад сам сео с једним пријатељем ког ћу, зарад анонимности, звати „Г”. „Г” и ја смо један другом признали да патимо од психолошког поремећаја који се у медицини назива „еротографоманија”. Еротографоманија је опсесивна жеља за писањем Љубавних Писама. „Г” је поделио са мном информацију да је у последњих пет година написао и послао више од 7.000 Љубавних Писама својој жени. Мој пријатељ је изгледао исцрпљено, а његов стид је био готово опипљив. Разговарали смо о снази Љубавног Писма и закључили да је она, што није никакво изненађење, врло слична снази Љубавне Песме. Обоје служе као продужена медитација о ауторовој вољеној. Обоје служе да би се смањила раздаљина између писца и примаоца. Обоје у себи садрже постојаност и снагу коју изговорена реч нема. Обоје су сами по себи оглед из еротике. Обоје имају потенцијал да преосмисле, помоћу речи, попут Пигмалиона и његове љубави од камена коју је сам направио, вољену особу. Али још више од тога, обоје имају подмуклу снагу да заточе вољену особу, да је вежу љубавним стиховима, да јој запуше уста повезом и ставе крпу преко очију, јер речи постају одредбени параметар који задржава лик вољене особе, заточене поетским везовима. „Ја те сад поседујем”, шапућу Љубавно Писмо или Љубавна Песма, „заувек”. Те украдене душе остављамо да лебде као изгубљени астронаути што целу вечност плутају по стратосферама божанског. Што се мене тиче, никад не верујем жени која пише писма јер знам да се *мени* не може веровати. Речи истрајавају, човек не. Песникова је увек последња. Што се мене тиче, ја сам ловац на душе у служби Бога. Ево ме с мојом мрежом за лептире од речи. Ево ме где хватам чауру. Ево ме удишем живот у тела и бацам их да лепећу крилима док лете ка звездама и Богу на бригу.

Волео бих, најзад, да се осврнем на песму коју сам написао за албум *The Boatman's Call*. Зове се „Far From Me” и имам да вам кажем неколико ствари у вези с њом.

FAR FROM ME

For you, dear, I was born
 For you I was raised up
 For you I've lived and for you I will die
 For you I am dying now
 You were my mad little lover
 In a world where everybody fucks everybody else over

You who are so
Far from me
So far from me
Way across some cold neurotic sea
Far from me

I would talk to you of all manner of things
With a smile you would reply
Then the sun would leave your pretty face
And you'd retreat from the front of your eyes
I keep hearing that you're doing your best
I hope your heart beats happy in your infant breast
You are so far from me
Far from me
Far from me

There is no knowledge but I know it
There's nothing to learn from that vacant voice
That sails to me across the line
From the ridiculous to the sublime
It's good to hear you're doing so well
But really can't you find somebody else that you can ring and tell?
Did you ever care for me?
Were you ever there for me?
So far from me

You told me you'd stick by me
Through the thick and through the thin
Those were your very words
My fair-weather friend
You were my brave-hearted lover
At the first taste of trouble went running back to mother
So far from me
Far from me
Suspended in your bleak and fishless sea
Far from me
Far from me

Четири месеца била су потребна да напишем „Far From Me”, а толико је трајала и веза коју та песма описује.

Први стих је написан у првој недељи те афере и пун је херојске драме карактеристичне за нову љубав; он описује свеобухватност осећања и истовремено препознаје напоредни бол – *for you I'm dying*

now. Он уводи двоје љубавника-хероја спрам безосећајног света – *a world that fucks everybody over* – и уноси појам физичке удаљености сугерисан у наслову. Први стих, и све је у реду у бојкој башти. Али ради се о томе да је песма „Far From Me” имала свој план и није намеравала да допусти да јој неко одређује шта да ради. Као да је чекала неизбежно „трауматско искуство”, једноставно је одбила да буде завршена пре него што је катастрофа уследила. Неке песме умеју да буду тако препредене и мудро је остати присебан кад имате посла с њима. Најчешће схватим да песме које пишем наоко знају боље од мене шта се догађа у мом животу. Имам странице и странице последњих стихова за ову песму, написаних док је веза још била у мирној луци. Један од тих стихова био је:

The Camelia, the Magnolia
Have such a pretty flower
And the bell from St Mary’s
Informs us of the hour

Лепе речи, невине речи, несвесне да ће се цела ствар ускоро суновратити у амбис. Док сам писао последњи стих за „Far From Me”, постало ми је јасно да мој живот диктира претежно деструктивни декрет те песме, да она има властиту урођену судбину, над којом ја немам контролу. Ја сам, у ствари, био накнадна мисао, тумач маргиналне улоге у њеној лукавој, ђаволској и најзад злобној визији претпостављеног изгледа света.

Љубавне Песме које се закаче за одређено искуство, које су поетизација стварних догађаја, лепе су саме по себи. Оне остају живе исто као и успомене, те будући да су живе, расту и мењају се и развијају. Ако је песма сувише слаба да то учини, ако јој недостаје одговарајућа кондиција и воља да опстане, онда она и неће преживети, нажалост. Вратићете се кући једног дана и наћи је мртву на дну кавеза. Душа ће јој већ бити одузета, а од ње ће остати само гомила бескорисних речи. Љубавна Песма као што је „Far From Me” захтевала је личност изван граница оне коју сам јој првобитно подарио, са снагом да утиче на моја осећања и мисли у вези са целим тим догађајем. Песме које сам написао о прошлим везама постале су и саме везе, херојски су мутирале с временом и митологизирале свакодневне догађаје из мог живота, издигавши их из равни световног и лансиравши их међу звезде. Док сама веза пропада и јеца од исцрпљености, песма се већ ослобађа и полеће ка небесима. У томе је јединствена лепота писања песама.

Прошло је већ двадесет година откако пишем песме, а празнина и даље зјапи. Још опстаје необјашњива туга, *duende*, *saudade*,

божанско незадовољство, и вероватно ће тако бити све док не видим лице самог Бога. Али кад је Мојсије пожелеo да види лице Бога, речено му је да можда неће издржати, да ниједан човек не може видети лице Бога и поживети. Е па мене није брига. Лепо ми је да будем тужан. Јер је остатак, одбачен у овој потрази – саме песме, мој кварни пород тужних очију – стуб подршке који ме на себи својствен начин штити, теши и држи у животу. Песме су садрузи душе који је одводе у изгнанство, који удовољавају жудњи за оним што није с овог света. Машта захтева алтернативни свет, а писањем Љубавне Песме човек седа за трпезу с губитком и чежњом, с лудилом и меланхолијом, са заносом, чаролијом и радошћу, уз једнаку меру поштовања и захвалности.*

Прево с енглеског
Игор Цвијановић

* Предавање одржано у Саутбанк центру у Лондону 1999. године.